

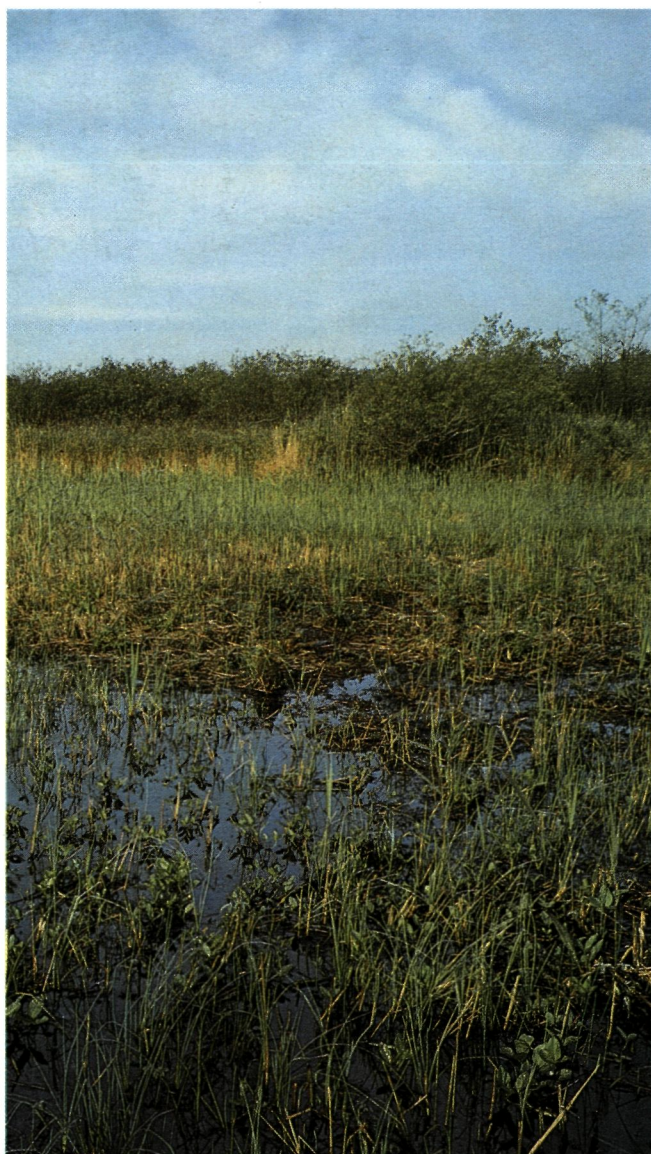
Beheer van de moerassen der Boven-Semois

J. NOËL
Conservator

Inleiding

De werking van de B.N.V.R. in de streek van de Boven-Semois is de laatste tijd gericht geweest op de vrijwaring, de aankoop of het huren van de meest representa-

Stilte na de strijd: het maaien is voorbij

tieve vochtige gebieden van de «Moerassen van Vance». Deze taak moet nu verder worden voltooid.

Eenmaal van de verdwijning gered omwille van hun biologische waarde, moeten deze biotopen voortdurend beheerd worden, opdat zij die waarde zouden blijven behouden.

Sedert generaties heeft de moerasvegetatie zich kunnen handhaven dankzij :

- een hoog waterpeil heel het jaar door,
- het tamelijk regelmatig maaien ; door strooisel te verwijderen en door niet te bemesten bewaarde het milieu zijn voedselarm karakter,
- een regelmatige verjonging van de vegetatie door turfgravingen.

Omdat thans, na een eeuwenlange toepassing, aan deze drie vereisten niet meer wordt voldaan, is het normaal dat het plantendek evolueert. Men mag aannemen dat zonder andere menselijke interventies, deze evolutie in een dertig- tot vijftigtal jaar haar voorlopig eindstadium zal bereiken. Er zal zich dan een drassig, of op zijn minst een vochtig bos hebben ontwikkeld. De heliofiele of zonneminnende soorten die tot de merkwaardigste flora van Vance behoren zullen dan verdwenen zijn.

Daarom moeten deze gebieden permanent door de mens beheerd worden.

Het wel overwogen beheersplan dat in samenwerking met de botanisten werd uitgewerkt voorziet vier interventies.

1. Een hoog waterpeil verzekeren

Deze moerassige zones die een deel van de winter en in het begin van de lente onder water staan waren typisch voor de meeste Lotharingse landschappen. De uitdieping van de Semois veroorzaakte echter een daling van het waterpeil en daardoor verloor het moeras zijn functie als regulator van de waterdoorstroming. Voegen we hier aan toe dat de ontwatering een regressieve evolutie van de spontane vegetatie bevordert, en zo een ontaard facies ontstaat waar Pijpestro (*Molinia coerulea*) domineert.

Naarmate sommige zones het statuut van natuurreservaat verwerven, worden, daar waar het mogelijk is, door jongeren kleine dammen aangelegd, die het waterpeil

Zo gebeurde het vroeger: om den brode...

doen stijgen. De kwaliteit van het water is een ander belangrijk punt, want een bevoeiing met niet-voedselarm water zou catastrofaal zijn.

Zij zou immers een eutrofiëring van het moeras veroorzaken. De verschillende gebieden die men als reservaat beheert worden door onbezoedeld bron- of beekwater bevoeid.

De Semois die thans in haar bovenloop een riool is, loopt evenwijdig met de moerassen van Vance en Sampont, en kan wegens de uitdieping van haar bedding niet meer uit haar oevers treden.

2. De bebossing bestrijden

Sedert 1946 heeft de mens, met name de landbouwer, geen belangstelling meer voor deze moerassen.

De vegetatie heeft er zich dus ongeremd kunnen ontwikkelen, met het gevolg dat de meest competitieve soorten het overwicht behaalden. De uitdieping van de Semois heeft bovengronds de daling van de grondwaterpeil veroorzaakt. Het terrein was toen rijp om door struwelen overwoekerd te worden. De meest representatieve en meest voorkomende heesters zijn de wilgen. Op de tweede plaats vinden we de elzen, die zich voornamelijk in het centrum van het moeras langs de afgravingsputten heb-

ben gevestigd. De berken geven de voorkeur aan drogere plaatsen, vooral deze van de pijpestrozone en de Rietvelden. In de Pijpestrozone treft men eveneens Ratelpulieren aan.

De talrijke groepen jongeren die tijdens de werkkampen in de moerassen van de Boven-Semois verbleven, hebben meestal gekapt, teneinde alle struwelen te verwijderen en het gebied in zijn vroegere staat te herstellen.

Het is echter nuttig een min of meer beboste gordel rond het moeras te bewaren; zowel esthetisch als biologisch is het een waardevol element.

3. De traditie van het maaien opnieuw toepassen

In vroegere tijden gebruikte de mens de moerasgrassen als strooisel voor het vee, terwijl op de aanpalende weiden hooi werd geoogst. Na de hooitijd werden de moerassen gemaaid, zowat vanaf de tweede helft van juli tot ongeveer midden september. Zorgvuldig ter plaatse gedroogd, werd het strooisel opgestapeld in kleine mijten waaronder men twee staken aanbracht. Zo ontstond een berrie die men naar de plaats kon dragen waar de karren stonden. De samenstelling van de bodem maakte het onmogelijk machinaal te werken, noch wat het maaien, noch wat het vervoer van het strooisel betreft. Voor deze bewerkingen deed men alleen beroep op mankracht.

...en zo gebeurt het nu :

Ook branden kwamen in deze bijzonder ontvlambare gebieden niet zelden voor, vooral tijdens tamelijk droge periodes.

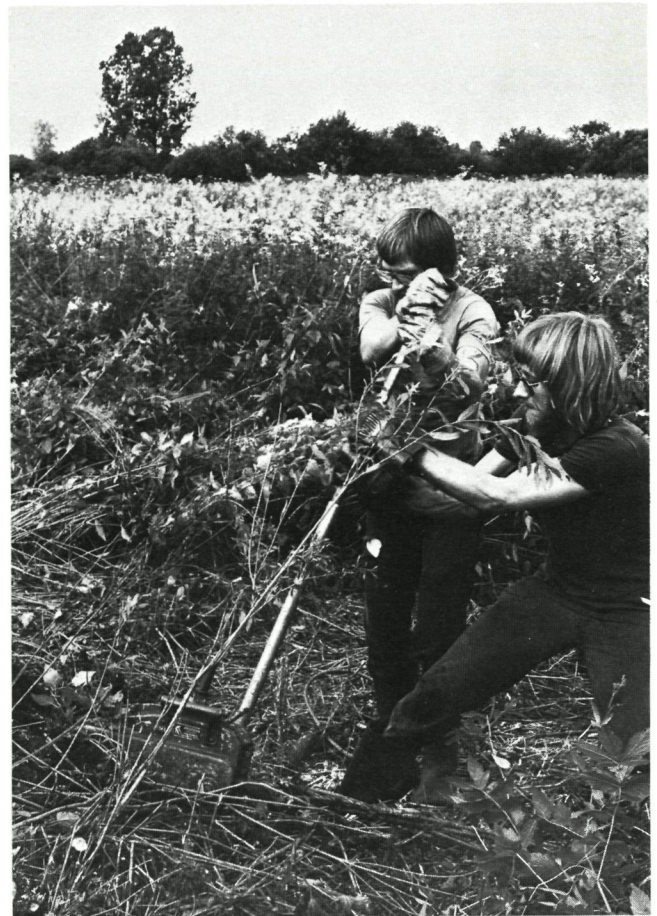
Al deze rechtstreekse en onrechtstreekse ingrepen van de mens op het moeras hebben het ontstaan in de hand gewerkt van half-natuurlijke vegetaties. Een typische fauna en flora heeft zich in functie van de milieufactoren en de menselijke exploitatievorm ontwikkeld.

Met het oog op het behoud van de floristische samenstelling was het noodzakelijk opnieuw met de traditie van het maaien aan te knopen. Tijdens de tweede helft van juli hebben een twintigtal jongeren het eerste maai-experiment ondernomen, en in het moeras Grand Roz te Vance over een oppervlakte van 1,5 ha het strooisel verwijderd. Zo mogelijk zal om de twee tot drie jaar een rotatie worden voorzien.

4. Verjonging van de vegetatie

Tijdens dieptepeiling door afgraving van de turflaag in het moeras van Sampont, heeft men vastgesteld dat een aanzienlijk deel van de turf werd afgegraven. De peilstokken doorboorden een nagenoeg 50 cm dikke wortel- en wortelvezellaag, vooraleer het water en het slijk te bereiken.

Het is tegenwoordig niet meer mogelijk putten te graven

uit overtuiging

zoals vroeger, tenzij men gebruik maakt van een machine die op een vrij onbelangrijke en al erg beschadigde bodem, een 30 tot 50 cm dikke oppervlaktelaag zou wegneemen. Men zou bovendien de aarde die men uit het moeras verwijdert elders moeten storten.

Zoals een levend organisme, evolueert ook het moeras voortdurend. Het eindstadium van deze evolutie, indien de mens de natuurlijke gang van zaken niet belemmert, is het woud. Indien men niets onderneemt zullen de grasformaties opnieuw door struwelen worden gekoloniseerd.

Maar de waarde die de botanisten uit de vorige eeuw aan de moerassen van de Boven-Semois hebben toegekend ligt elders. Daarom is het de taak van onze vereniging deze biotopen niet alleen te vrijwaren, maar ze met hun rijke fauna en flora aan de volgende generaties over te dragen.

Dat is ook het streefdoel van de actieve leden van diverse groeperingen : leden van de Belgische Natuur- en Vogelreservaten, Belgische Jeugdbond voor Natuurstudie, Groupement des Jeunes Protecteurs de la Nature en padvindergroepen die belangeloos aan de uitvoering van deze beheersplannen hun medewerking verleenden.

Al deze natuurliefhebbers verdienen onze oprechte en hartelijke dank : hun geestdriftige aanpak is niet tevergeefs geweest.